

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:

A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:

Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Fekete Gábor főgondnok.

A csókfalvi zsinatnak a gyűlés termében legkimagaslóbb pontja volt Fekete Gábor kir. táblai elnöknek unitárius főgondnokká választása. A jó szervezet sok mindent kipótol, de egy erős ember a nagyobb zűrzavarból is kibontakozik, a lehetetlent valóvá, a bizonytalant határozottá tudja változtatni. Azt hisszük, hogy a magyarországi unitárius egyház szervezete jó és erős, de bizonyos, hogy ha az egyház élén erős akaratu, tiszta látásu, nemes gondolkozásu emberek állanak, sokkal többet, mindent, még a lehetetlent is megvalósíthatja.

A múltban nem volt hiba, a jövőben is meg lesz az intézőkben a kellő bölcsesség.

A főgondnokválasztás ezuttal a lelkek önkéntes, nagyszerű megnyilatkozása volt. Csak szemtanuk, csak akik testben és lélekben jelen voltunk, csak a kiknek szive lángol az egyház szeretetében, csak a kik teljes odaadással beleélték magukat a helyzetbe, csakis azok tudják fölfogni a csókfalvi gondnokválasztás benső értékét. Még tart a hivatalos előterjesztés, még nincs határozat arról, hogy mikor és hogy legyen a választás, s már száz ajakról száll lelkes harsonával egy éljen és egy név, a Fekete Gábor neve.

E nagyon szerény férfitu nem tudja le van-e sújtva, vagy föl van emelve. Nem tudja, hogy a főbirónak szabad-e hallani amit a sziv diktál, vagy azt kell várnia amit a törvény parancsol. A föllelkesült zsinat újból meg újból éljenezí ugyanazt a nevet. A törvény embere idézi a paragrafust, a zsinat szavaz és az eredmény ismét csak ugyanaz az egy név, egy hang: *Fekete Gábor*. Még csak elvétve sem esett másra egy szavazat is. 79 szavazó egyedül csak Fekete Gábort óhajtotta főgond-

nokának. Ekkor már a törvény embere is nyugodt volt: mindenki így akarta, s midőn az eredmény hivatalosan tudtára adatott, csak akkor tudta meg a zsinat, kit választott gondnokának.

Olyan felséges szép gondolatok, akkora hév, oly tiszta áttekintés, annyi hazafias, vallásos és humánus kijelentés foglaltatott főgondnoki beszédében, hogy a főgondnok mellett a kitűnő szónok is egyszerre föltűnt. Soha ennél szebb összhangot

és teljesebb meglepé-
dést! Annak, aki a szék-
foglaló beszédet hallotta,
nem kell magyarázni ki
Fekete Gábor és mi a
főgondnoki program.

Eletpályáját egy pár sor-
ban jó lesz ismertetnünk.

Fekete Gábor székely
nemesi család sarja. Atyja
Fekete Károly ügyvéd, később
kir. törv. bíró, ki a marosvásárhe-
lyi egyház-
nak 15 éven át volt buzgó
gondnoka. Meghalt 1880-
ban. Fia, főgondnokunk,
1845-ben született Maros-
vásárhelyt. Kolozsvárt nyi-
tott ügyvédi irodát, de
már két év múlva Maros-
vásárhelyt kir. táblai el-
nöki titkár lett (1873), az-
után (1877) ítélőtáblai bíró,
tanácselnök (1890) s vé-
gül (1894) kolozsvári ítélő-
táblai elnök.

Fekete Gábor, főgondnok.

Marosvásárhelyt az unitárius egyházközség atyja helyébe gondnoknak, majd egyházköri gondnoknak választotta; nemcsak munkával, hanem pénzáldozattal is szolgálta egyházát.

Midőn Kolozsvárra jött új tér és új munka nyílt meg előtte. Két év multával a főiskola gondnokává választják. Nagy ügybuzgalma megtetszett az intézetben. Az ifjuságot szerette, a tanárokat megbecsülte. A kollegium új épülete fölépítése körül lankadatlan buzgósággal fáradozott. A konviktus fejlesztését szorgos föladatának tartotta. Az intézet különböző ágai egyenlően érdekelték; csak nagy akadály miatt maradt el a gyűlésekről.

Az egyházi és papnevelő intézeti bizottságokban szívesen vett részt s rendesen siker koronázta dolgait. Miután a diszes kollegium az egyház vagyonát nagyon megterhelte, Fekete Gábor óvatos kézzel foglalkozott a baj elenyésztetésén. Miután az iskolai új rendszer a szegény tanulókra súlyosnak bizonyult, tanulmányozni kezdette a helyzetet és gondolata szerint sok üdvös intézkedés foganatosított. Miután a tanulókat és az egyházat illető végrendeletekben több rendelkezés félreérthető volt, a jogügyi bizottság, élén Fekete Gáborral minden kérdést tisztázott. Hogy még csak egyet említsünk: a Berde Mózsa végrendelete védelmében szükségessé vált nagy művelet, kitűnő jogászaink segítségével, a Fekete Gábor irányítása mellett végződött oly fényes sikerrel, hogy még az ellenfél is kénytelen volt tisztelettel hajolni meg előtte.

Mi meghajtjuk lobogónkat az új főgondnok előtt és lelkesülten kiáltjuk: Fekete Gábor főgondnok sokáig éljen!

B. Gy.

A Dávid Ferenc-Egylet XIII-ik közgyűlése Csókfalván.

Mindenik közgyűlésünk jelent valamit a mi kis világunk gyorsan forgó óráján. De azok, amelyeket vidéken, a nagyközönség színe előtt tartunk, talán mindig legérdekesebbek, mert az az eleven erő emeli fölfelé a lelkeket, amely ott érezi magát igazán otthon. A zsúfolt templom egymagában is megható jelenség, de hát mikor egymást váltják föl a művészi szépségű ének, a bölcs és okos elnöki beszéd, a messze fennszárnyaló hazafias felolvasás, amilyen az Ürmössy Miklós budapesti elnöké volt, a szívből fakadt üdvözlések, milyeneket Fazakas Lajos lelkész, Pataky László orsz. képviselő, Ajtai János, Lőrinczi és Mózes lelkészek tartottak. Mindenki felbuzdult a jóra, mindenki késznek mutatkozott az áldozatra. Az áldozásban mindig elől jár nagyhívú elnökünk, báró P. Horváth Kálmán, aki most is 50 koronát ajánlott föl az egylet perselyébe.

Nem maradhat követők nélkül az ilyen nemes példa, éppen amint nem maradhat eredmény nélkül egy ilyen nagyhatású gyűlés.

Mindazoktól, akik ezeket a sorokat olvassák, várunk a Dávid Ferenc-Egylet perselyébe legalább 50 fillért. Ha reményünkben nem csalatkozunk, a Dávid Ferenc-Egylet perselyéből már a közelebbi karácsonykor ajándékot juttatunk a szegény és árva

gyermekeknek. Szegények mindig vannak közöttünk, de segítők csak nagyritkán. Ezuttal hasson át a nemes példa és küldjünk a perselybe azonnal legalább 50 fillért.

Jegyzőkönyv.

A Dávid Ferenc-Egylet közgyűlése az 1907-ik évben az unitárius zsinatot megelőző napon a csókfalvi unitárius templomban tartatott. Elnökölt mélt. báró Petrichevich Horváth Kálmán egyll. elnök. Jegyzett dr. Boros György titkár. Jelen voltak: Ferencz József unitárius püspök tiszt. elnök, Fekete Gábor tiszt. elnök, Ferencz Józsefné alelnöknő, Gálfi Lőrinc pénztárnok, továbbá a következő egyleti tagok: Ajtay János Homoródalmás; Asztalos Ferenc, Ádám Aladár, dr. Árkossy Elemér, Árkossy Gyuláné Dicsőszentmárton; dr. Balogh Györgyné Torda; Bálint Mihály, Bálint Mihályné, Bálint Erzsike Kolozsvár; Bedő Gábor M. Sáros; Bedő Ferenc S.-Kálnok; Benedek Jánosné, Benedek Ilona, Benedek Mihály Csókfalva; özv. Boér Lajosné, Boér Irénke Bölön; Boér Jenő Ikland; Csegezi Tamás, Deák Miklós Szentmihály; Demeter Dénes Homoród-Karácsonyfalva; Dombi János Homoródszentmárton; Égeni Sámuel, Égeni Sámuelné, Faluvégi Mihály Csókfalva; Fekete Károly, dr. Ferencz Ákos, dr. Ferencz Ákosné Dicsőszentmárton; Friedmann Jenőné Szentistván; Gál Jenő Kolozsvár; Gál Ilona Fehértemplom; Gál Erzsébet, Gál Kálmán, dr. Gál Kelemen, Gálfi Lőrinc Kolozsvár; Gálfi András Iszló; Gálfalvi István, Gyöngyössi Béla, Gyöngyössi Béláné, Gyöngyössi Ibolyka Kolozsvár; Geréb Zsigmond Fiátfalva; Gvidó Béla Dicsőszentmárton; Gálfalvi Incze Sándor, Hadházy Béla, Hadházy József, Hadházy Sándor Kolozsvár; Halbrich Rózsika Fogaras; Halmágyi János Vadad; dr. Iszlai Dezső Hosszuaszó; Iszlay László, Iszlay Lászlóné, Iszlay Gizella M.-Sáros; Imreh József Nagyenyed; Iszlai Márton, Iszlai Mártonné, Iszlai Etelka, Iszlai Margitka, Iszlai Erzsike Kolozsvár; Jancsó Lajos Szentistván; Józán Miklós Budapest; József Dénes, József Domokos, József Mihály Rava; József Lajos Sepsiszentgyörgy; Katona Ferenc Firtos-Martonos; Kádár József, Kelemen Albertné, Kelemen Albert, Kelemen István, Kelemen Margit, Kelemen Juliska Marosvásárhely; Kelemen Sándor B.-Kőröspatak; Kelemen Béla Marosvásárhely; Kelemen Árpád Kaál; Kemény Gábor Torda; Kis Jenő, Kis Sámuel Széplak; Kiss Károly Polgárdi; Kiss Sándor S.-Sz.-Király; Kiss Gyula, Kiss Gyuláné Szentgerice; Kisgyörgy Sándor Vargyas; Kisgyörgy Imre Bölön; Kovács István, Kovács Istvánné Pipe; Kovács Sándor, Kovács Sándorné Zilah; Kovács Irma Adámos; Kovács Lajos, Kovács Lajosné Kissolymos;

P. Horváth Ferencz Fekete
Kálmán József Gábor

Esperesek

Templomba vonulás.
uj papok Pataky László
gondnok

az utca

Kovács Kálmán Kolozsvár; Kozma Dimén, Kökössy Mihály Tordátfalva; özv. Kuti Albertné. ifj. Kuti Károly, ifj. Kuti Károlyné Szentgerice; Létay Árpád Budapest; Lőrinczy Dénes Torda; Lőrinczi István Székelykeresztur; Lőrinczi Mariska, Máthé Gyula, Máté Lajos, Mihlós György, Mikó Dezső, Molnár János Ádámos; Molnár Kálmán Bordos; Molnár Sándor Kolozsvár; Mózes Mihály Abrudbánya; Nagy Balázs, Nagy Béla. Nagy Béláné, Nagy Béluska B.-Szt.-Miklós; Nagy Dénes Alsójára; Nagy Ilonka Kénos; Nagy János, Nagy Juliska M.-Sáros; K. Nagy Géza, Osváth Gábor Ürmös; Pap Gyula Tarcsafalva; Pap Mózes Székelykeresztur; Pap Domokos Torda; Pap Zsigmond Szentháromság; ifj. dr. Pataky László Deésfalva; Pataky Sándor, Pataky Sándorné Dicsőszentmárton; dr. Pázsint Mihály Alsószentmihályfalva; Pethő Ferenc, Pethő Mózes, Pethő Kálmán Nyomát; Péter Ödön Kolozsvár; Póczy Erzsébet Csókfalva; Radich-Ollé Rózsika Kolozsvár; Raffay Domokos, Raffay Domokosné, Raffay Károly Ujszékely; Raffay Zsigmond Verespatak; Sándor Gergely Derzs; Sándor Juliska Kénos; Sárosi József, Sárosi Juliska, Sárosi Emilia Rava; Szabó Katalin, Szabó Lajosné, Szabó Gyula, Szabó Annuska, Szabó Rebeka Szabéd; Szabó Albert Szőkefalva; Szász András Böződ; Szén Mihály, Szén Mihályné, özv. Bauer Antalné Homoródszentpéter; Székely Miklós, Szentannai Károly Kolozsvár; Szoboszlai István, Szoboszlai Györgyné Csókfalva; Szathmáry Miklós Szind: Taar Géza Aranyosrákos; Telkes Béla Budapest; Tóth Olivérné Torda; Ürmösi Kálmánné, Ürmösi Margitka, Ürmösi Gábor Szentgerice; Ürmösi Jenő Recsenyéd; Ürmösi József Homoródszentpál; Ürmösi Rózsika, Ürmösi Károly, Ütő Lajos, ifj. Ütő Lajos Dombó; Varga Dénes Torda; Vass Lajos, Veress György Nagyajta; Widóvits Irén Orosháza.

1. Elnök úr a közgyűlést megnyitja a következő beszéddel:

Báró Petrichevich Horváth Kálmán elnöki megnyitója.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Amiről szólni kívánok, azt hiszem megérdemli, hogy vele foglalkozzunk: ez a becsület.

A becsületszó oly könnyen jön mindenkinek ajakára olykor is, midőn egyáltalán nem is volt ok ezt emlegetni, mintha nem is lenne valami nagy dolog. Pedig igen is az. Egyike a legjelentősebbeknek az ember életében. Nélküle tisztességes ember nem lehet el. Csak az iránt különbözők a felfogások, hogy mi is a becsület.

Szeretik azt társadalmi osztályok szerint mérlegelni és

ebben van is valami, amint én egy nevelés nélküli falusi paraszt embertől nem is kívánok e tekintetben oly finom érzéket és tökéletesen megelégszem vele, ha a büntető paragrafusokkal nem helyezkedik ellentétbe, más mérlegre teszem viszont egy magát művelt, előkelőbbnek tartó egyén cselekedeteit és más kívánok attól, ki oly társadalmi állásban van, hogy sok kíváncsi szem fordul feléje és vesz példát tőle, ezeknek a becsülettel ellenkező viselkedése, nemcsak azon társadalmat bélyegzi meg, mellyel érintkezik, hanem megmétélyezi azokat is, melyek tudnak tetteiről, bár nem is tartozik ép azon körhöz. És legnagyobb igényem van e tekintetben oly egyének iránt, akik az állam, akár a társadalom szervezetében magas polcon, valamely intézmény élén állanak, kiktől feltétlen megbízhatóságot és becsületességet kívánok. Ahol vezető egyéneknek jelleme, kik az ügy élén állanak nem tiszta, — mi lesz ott a völgy lakóival — hisz azok sorsát a magasból ők fogják fel, kik leginkább érzik visszaéléseiket, jogtalan cselekedeteik következményeit.

A világ fogalma a becsület iránt nagyon tág, sok is kell belőle, kevés is — mondják — mint amelyre a hely mindenkinek társadalmi szüksége. Találnia kell egyéniségéhez, mint ruhának az ember alakjához.

A sok téves felfogás közül lássunk egynehányat.

Furcsa hit az, melynek különösen a nők sorából sokan hódolnak, hogy a párbaj becsületet ad a férfinak, pedig az nem ad senkinek, ha különben nincsen. A nőknek ezen fonák gondolkodása okozza, hogy ezen urak fellépnek, mint párbajhősök. Keresvén az alkalmat és másokat is bízgatván a becsület hamis cégére mellett, hogy becsületbeli ügyeket hozzanak létre azért, hogy abban mint hangadó személyiségek szerepelhessenek. Nem mint a nemes, mocsoktalan élet példányképei, csak mint oly alakok, kik szeretik, ha róluk beszél a világ. Nem azon erkölcsi becsért, mely abban rejlik, hogy képesek vagyunk, azon szemtelenek ellenében, kiknek támadása ellen ez ideig nincs más hatás fegyverünk, mint a megfélemlítés: a párbaj ha becsületünkben gázolnak vagy más, családi életünk szélélyét és egyéb egyéni becsületünket érintő fontos okok mián életünket is kockáztatni, hanem csak azért, hogy elmondhassák róluk, hogy mily nagy emberek.

Majd, ha úgy lesz, mint Angliában, hol a párbajt elítélik és azt, kit többször találnak ezen vétségben a művelt társadalom bojkottálja, akkor tudom nálunk is apadni fog a lapok hasábjain átszaladó, úgynevezett párbajügyek száma.

Egy másik igazságtalan magyarázata a dolognak, midőn a férfiak azt tartják: más az ők és más a nő becsülete és ezért

külön szabadalmakat igényelnek magoknak a házasságban; pedig mindketten hűséget fogadtak egymásnak. A házasságtörő nőt elítélik, míg a férfit felmentik a társadalmi visszás szabályok. Én nem mentem fel. Azt mondják, a nő, ha gyermeke lesz, idegen elemet hozhat a családba. Igaz! Ha úgy van, váljon el azon nőtől, a törvény megadja módját, de ne kívánja, hogy ahol egyforma a hiba, csak egyik fél ítéltesse bűnösnek. S hátha épen az ő kikapós élete vitte feleségét azon útra? Akkor hol a mentsége?

Harmadik eset. Tolstói egyik regényében olvasom: az életben is előfordulhatott. Egy magasrangú orosz államhivatalnok és miniszterről esik szó, kinek neje egy más férfiba szeret belé — annak kedvese lesz. A férj valamit kezd sejteni. Kocsiban ülnek hazatérőben. Midőn férje az iránt tesz neki szemrehányást, hogy mily feltűnő a társaságokban viselkedése és hogy ügyeljen a dekorumra, mellyel neki, állásának és gyermekének tartozik, továbbá figyelmezteti a vallás szabványaira, kiemelve a házasság szentségét. Az asszony megutálva az örökös tettét, melynek izgalmi között él, szemébe mondja: „igaz, amivel vádol, nem tagadom, szeretem őt, kedvesem lett; magát pedig ki nem állhatom, félek Öntől, utálom, csináljon velem amit tetszik. A férj, ki nejét szereti, meg sem mozdul, merőn maga elé néz, arca halott halovány. Megérkezvén lakásukhoz így szól: „Értsük meg egymást, kívánom, hogy hallja mit határozottam — és itten hangja reszketett: becsületem megóvása végett követelem, hogy a látszatot megőrizze.“

Nemsokára levelet vesz tőle, ezt írja: Megfontolva a dolgot határozatom: bármilyen volt viselkedése, érzem, nincs jogom, hogy felbontsam a kötést, melyet egy felsőbb hatalom adott össze. A család nem lehet kitéve egy szeszély, egy önkényes cselekedet következtetésének. Tekintve, hogy egyik fél hibázott, életünk meg kell, hogy maradjon annak, ami azelőtt volt. Mindez szól reám, kegyedre és fiára nézve. Meg vagyok győződve, hogy megbánta amit tett. Remélem segíteni fog engem, hogy elfelejtsük a mulat.

Ellenkező esetben tudathatja, mi vár kegyedre és fiára

U. i. Mellékelve küldöm a pénzt, mire szüksége lehet.

Meg van-e itt mentve a férj becsülete, ki neje szájából bizonyosodik meg hűtlenségéről?

A férjnek a csábító iránt érzett bosszuját, hagyjuk a háttérben, intézzék el azt együtt; ettől eltekintve: nem lett volna-e tisztességesebb eljárás, ép a család becsülete nevében az elválás, mint az örökös képmutatás a család becsületéért, melyet mindennap folt ér? S amellet a fenyegetés az esetre, ha meg nem tér bűnhődéssel fenyegetve őt és a fiát is.

Papszentelés. Ifju papok térdelve. Esperesek és tanárok kézzrátétele. A püspök mondja az imát.

A férj pedáns jelleme illusztrálásául oda állítom a pénzt, melyet pontosan megküld.

Ennek elbírálását Önökre bízom.

Az itt felsorolt és az élet számtalan más tetteiben megnyilvánuló ferde felfogással szemben, egy igazán becsületes ember tetteinek szabályozója: Csak azt cseleksedi, mit hasonló esetben mi is kívánnánk mástól. Más baját ki nem használja saját előnyünkre. Segítségére jöni annak, kik reá szorultak, nem tekintve, hogy azáltal nekünk kellemetlenségünk vagy anyagi kárunk lehet.

Mások becsületét megvédeni a rágalmaktól, ha tudjuk, hogy ártatlanok és nincsenek jelen, akkor is, ha magunknak ártunk vele. Egyszóval a magunk anyagi vagy személyes előnyeit háttérbe szorítani az erkölcs követelményeivel szemben, ha legkisebb kétségünk van, hogy igazunk van-e?

Az igazságot kimondani bárkivel szemben. Undorral fordulni el mindentől ami aljas számításon alapszik.

Mint láthatják nehéz probléma — ezek szerint — igazán becsületesnek lenni és bizony kevesen is vannak.

Amiről eddig szoltam a külső életben megnyilvánuló becsület, melyet mindenki láthat és mondhat róla véleményét, az a világnak szól, más az, melyet titkon szívünk mélyén őrzünk, melynek megnyilatkozásait csak azok tudják, kik hozzánk legközelebb állanak: az érzéseinknek legnemesebb érzése, fényessége elhaloványul, ha hivatlanok szeme elé kerül. Nem a világot ért, hanem magáért cselekszi az ember, nem is tudna másképp tenni, egyéniségéhez van kötve, mint vérkeringés a szervezethez, mely csak az élettel szűnik meg. Ilyen élet a mások áldása, önmagának áldozat. Azért kell annyira megbecsülnünk, ahol vele ritkán találkozunk. De nem folytatom, csak egyházközségeink lelkészeinek kívánom figyelmébe ajánlani, hogy ők is sokat tehetnek a becsületesség terjedése érdekében egyházközségeikben. Magyarazzák meg az embereknek, hogy mily rútv, bűnös dolog az, ha egymást üzleti dolgaikban reászedni akarják. Intse őket a családi életbeni hűségre. Az asszonyokat, leányokat a szenteségre, szeméremre, mely olyan nekik, mint a virágnak szépsége, illata, ha szirmaikat letépdessük — elvész mindakettő. Értessék meg velük, hogy midőn egymással beszélgetnek ne legyenek durvák s legyenek tisztességtudók, ha idegent látnak, ne haladjanak el mellette, mint a kapuféjfája előtt, anélkül, hogy köszöntենék. Ne hallgassanak a szociálisták népboldogító szavaira, mely csak nyomort, bajt hozhat reájuk. Óvja őket a pálinka ivástól, buzdítsa szorgalomra, igyekezetre, mert munkában van az előhaladás, becsület.

Az ily községbe, mely átment a lelkész útmutatásával ezen procedurán, öröm lesz benne már az embernek és annak lakói is megelégedettek lesznek, megjutalmazván lelkészük fáradozásait.

A D. F. Egyletek ez évben élénk munkásságot fejtettek ki. Előljárt, mint mindig a budapesti D. F. E-tünk, mely érdekes és tanulságos felolvasásaival sokat tesz vallásos eszméink terjesztésére, felhíván működésünkre a főváros művelt köreinek figyelmét, azáltal terjesztőjévé lesz az irántunk való rokonszenvnek. Nemkülönben vidéki D. F. fiókegyleteink is céljainkat sikeresen szolgálták egyházközségeink hívei között. Ezen általános működés, mely minden ponton feltűnik, ha még nem is nagy dolog, de mindenesetben örvendetes jele a vallásos, erkölcsös élet terjedésének. Mindezekről egyleti titkárunk bővebben fog beszámolni évi jelentésében.

A D. F. E. perselye ki van téve. Kérem szives adományait. Magam részéről e célra 50 koronát felajánlok. A D. F. E. évi közgyűlését ezzel megnyitom.

Fazakas Lajos egyleti tag, a marosi D. F. E. volt alelnöke a következő lelkes beszédben méltányolja elnök úr működését:

Fazakas Lajos lelkész beszéde.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Elhangzott a mindnyájunk által nagy figyelemmel hallgatott, mély belátásról tanuskodó, szivünkben új érzelmeket támasztó elnöki megnyitó.

Sokszor gondolkoztam falusi elzárt magányomban afelett, mily óriási szerencse anyaszentegyházunkra, hogy olyan egyházi feje van, kit nemcsak mi, hanem az egész ország tisztel, s milyen kibeszélhetetlen előny, hogy ennek a vallásos és erkölcsös élet ébresztésére alakult egyletünknek olyan elnöke van, ki egyházi fejünkkel régóta benső barátságban van s kihez mint egy kiapadhatatlan forráshoz mindig jöhetünk új erőért, üdítő, enyhető italért.

Szeretve tisztelt főpásztorunk legnevezetesebb s egyházunk nagy fordulópontját jelző beszédét így kezdi: »Mintha égzengés lett volna a dallam, melynek felséges accordjai imént elnémulának: »Te benned biztunk eleitől fogva« s én varázshatalma alatt állanék, áhítatosan, hálát rebegetve, úgy képzelem magam ez örömnünnepen e fényes gyülekezet előtt«.

E szavak igaz érzésből fakadtak, de nem kevésbé igaz az is, mily nagy lelki örömmel, mily nagy tisztelettel jövünk e gyűlésre, hogy meghallgassuk szeretve tisztelt elnökünk megnyitó-ját s lelkesedést merítve abból, igyekezzünk mi is sokat-sokat

tenni, az akadályokon is áttörni s ha sajog is szivünk, még akkor is nem lankadni, hanem haladni tovább-tovább »vézszel, viharral s ezer nehézséggel szemben«.

Igen, mélyen tisztelt Közgyűlés! a mi szeretve tisztelt elnökünk nagy apostol, ki könnyező szemekkel is tud másokat vigasztalni, a csalódások mellett is tud bennünk hitet és reményt kelteni. »Könnytől nedves tollal írja, mi csak szomorú lehet. Lelke sebét ez alkotja. Fájdalmasat, keserűt«. s mégis fel tud emelkedni a csapás mélységéből a hit erejével a jó Isten iránti bizalommal s ő maga írja a legnagyobb fájdalomban: »De nem zugolodom. A jó Isten adta, ő vette el. Legyen akarata szerént! Midőn kedélyvilágunk megbomlik és szivünk, értelmünk lázban bolyong tétova, csak a hit képes megnyugtatni«. Milyen példaadás! A fenkölt lelkű ember érezi kínját a nagy csapásnak, a nemes lélek nyögi sóhaját a metsző fájdalomnak, de azért a hit útjáról le nem tér, s meggyőződéseit nem változtatja meg. Érzékeny a csapásra és fájdalomra s fel is jajdul, de a nemes kérdés teréről nem vonul vissza, nem ég el benső kínjában s nem merdül meg az erkölcsi visszasságok láttára, mert éri, mert tudja, hogy milyen a valódi jószág jelleme, milyen az igaz lelkület. — Könnyet, bánatot, keserűt, fájdalmat, nagyot, óriásit ismer ő is, mert nem tagadhatja meg szivét, érzelmeit, de a könnyek és fájdalmak miatt nem tagadja meg a jószágot s nem veszíti el nagy veszteségeivel az életnek bizalmát is, s ha a világ omlának is össze lábai alatt, felül áll rajta s énekelheti: »azért az én szívem nem félne, ha az egész föld megrendülne és a hegyek a tengernek közepébe bedőlnének«.

Ilyen a mi példaadónk, ilyen a mi együletünk szeretve tisztelt elnöke! Nála az elme nagysága, a bölcsesség mélysége együtt jár a szív nemességével. Bámulatot keltő akaraterejét nem szennynek be nemtelen indulatok, hegyeket mozdító hite nem csap át vakbuzgalomba, s nem készít vérfürdőt más hitet valló embertársainak, mert őt nem önzés, nem hiúság, s nem üres dicsvágy vezérli, hanem az a nemes törekvés, hogy magasztos példaadásával az emberiség életét emelje, szépitse, boldogítsa. Midőn azonban másokat boldogít, magát is boldoggá teszi, mert érezi szivében azt az üdvöt, melyet az igazi szeretet tettei okoznak, s mikor meg kell is az ilyen embernek halnia, nem önmagára és dicsőségére gondol, hanem amaz eszmék győzelmére, melyekért küzdött, áldozott és meghalt.

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Égzengés hallásának hatása alatt állok én is, az egyszerű falusi lelkész. A marosi egyházkör, illetve fiók-egylet nevében mondom ezeket, melynek kebelében van szerencsénk őt üdvözölni — hiszem azonban, hogy minden fiók-

egylet érezi, tudja: mily nagy előny, hogy ilyen páratlan elnöke van egyletünknek.

A legnagyobb tisztelettel s szeretettel emlegetjük év folytán, összejöveteleink alkalmával s várva-várjuk az időt, mikor ujat, szépet, jót, nemesre lelkesítőt hallunk ajkairól.

Szivem mélyéből indítványozom, hogy e nagy belátásról tanuskodó elnöki megnyitó egész terjedelmében írássék jegyzőkönyvünkbe s Közlönyünkben szóról-szóra jelenjék meg, hogy ne csak itt, ne csak mi, de mindenütt, minden nemes lélek olvashassa s meríthessen abból hitet, szívjóságot és léleknemességet. Indítványom elfogadását kérve, szívből származó szavaim azon kéréssel zárom: A gondviselő igaz Isten szeretve tisztelt méltóságos elnökünket a mi lelki gyönyörűségünkre, hazánk, nemzetünk, egyházunk magasztos ügyeinek előbbvitelére, mint világító szövétneket, az emberi élet legvégső határáig éltesse.

A közgyűlés lelkes éljenzéssel fogadja el az indítványt s elnök úr iránt kifejezi hálás elismerését a példányszerű vezetésért.

2. Ürmössy Miklós megtartja következő felolvasását:

Ürmössy Miklós felolvasása.

Tisztelt Közgyűlés!

Szivemből örvendek, hogy részt vehetek Anyaegyletünk idei közgyűlésén, s azon budapesti egyletünket képviselhetem.

Örömöm még fokozódik, midőn összejövetelünket bérces szép hazánknak éppen eme területén tartjuk meg, melynek minden göröngyéhez, rögéhez ezredéves történelmi tradíciói fűződnek egy oly népnek, mely úgy individualitásában, mint fájának egész fejlődésében, erős konzervatív hajlammal és öntudatos érzéssel tartotta fenn a magyar lélek, a magyar Geniusz teremtő őszerejét és lényébe olvasztotta nemzetének legmagasztosabb erényeit s erkölceit!

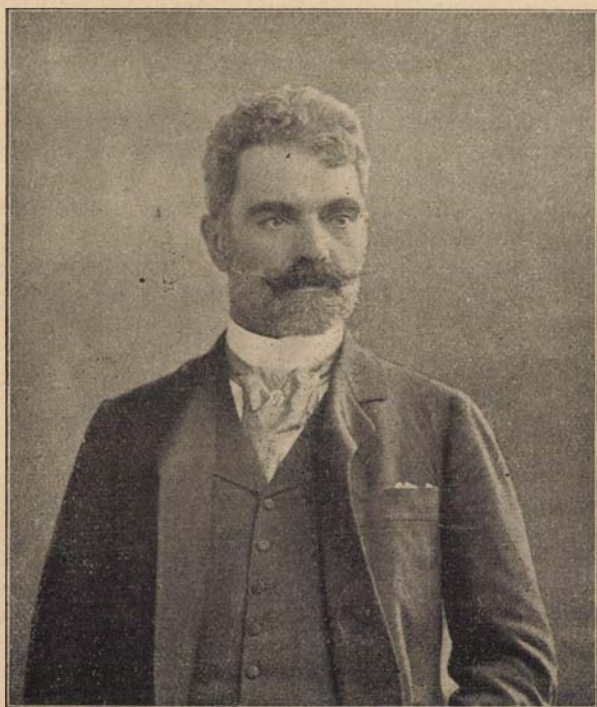
Igy vált e népfaj itt keleten, Szent István birodalmának egyik leghatalmasabb államfentartó elemévé.

Békében karjai izmainak erőfeszítésével, munkájának győngyöző verejtékével tette mostoha földjét termővé és sziklás hegyeit viruló erdőkké. Ha pedig viszhangos völgyeiből fölriadt a csatára hívó kürt hangja, az ekéje vasából kardot kovácsolt, temploma harangjából ágyut öntött e nép, s mint rettenthetetlen sas kelt szárnyra bércéi közül, hogy megmentse hazáját.

De nemcsak hazájáért s annak alkotmányos intézményeiért volt kész feláldozni életét bármely percben, de lángoló szive nyitva állt as emberi lélek jogainak, szabadságának és haladásának egyetemes nagy eszméi számára is.

A hitélet terén is e kiváló nép kebelében találkozunk hazánkban először az Egy Istenség eszményének ősi hagyományával, mit az enlaki templom felíratának megőrzött emléke bizonyít.

Szellemének magas foku felvilágosultságára és a szabadság iránti rajongó mély szeretetére vall az is, hogy a középkor zivatáros századaiban e nép nagy zöme, minden önző célok vagy hatalmi érdekek befolyása nélkül, lelke és értelme tiszta meggyő-

Ürmössy Miklós a budapesti D. F. E. elnöke.

ződéséből követte ama reformátor zászlóját, kinél merészebb röptű lángszellemet a vallásforradalmak korszaka nem mutatott fel idáig s aki élete mottójául és cselekedeteinek zsinormértékéül a Nagy mester ama hatalmas intelmét választotta: »Keressétek az igazságot, mert az szabadokká tesz!«

Mily bámulatos, hogy e nép lelke és értelme századokkal előbb megsejtette már, hogy az oly vallás, mely az igazságot keresve, az egyéni akarat, a gondolat és lelkiismeret szabadsá-

gára meri fektetni hitelvi meggyőződését, — az oly vallás haladni, felfogásában megifjodni, kűlformáiban alkalmazkodni fog tudni minden időben kora szellemének irányához.

Nem csoda — ismétlem — ha e szabadságszerető nép lelkébe tört először is utat magyar földön az Unitárizmus nagy erkölcsi függetlenségének és felvilágosultságának tiszta szelleme! És nem csodálom — s legyen ez neki örök dicsősége — hogy e nép minden üldözések dacára is, híven kitartott vallása mellett. Midőn főnemessége önző, politikai érdekekből elpártolt az Unitácizmustól, — ez egyszerű nép nemcsak megmaradt ősi hitében, de szegénysége dacára templomokat és iskolákat emelt saját anyagi erejéből s gyermekeit a papi és tanítói pályára nevelte. Mint nem kimélte életét és véréét hazájáért, úgy nem ismert áldozatot, melyet meg ne hozott volna egyházáért és vallásáért.

E nagy multu nép, kit gyermeki tisztelettel és szeretettel köszöntök e helyen, mint kinek ereiben szintén székely vér forr: Te vagy, dicső székely nemzetem!... Hazámnak drága gyöngye!..

Amit a búcsujáró zarándok érezhet lelkében, midőn Szent-Péter templomát megpillantja Rómában, azt az elfogúlt, de fel-emelő megindulást érzi az én lelkem is, valahányszor újra megláthatom a székelyek földjét!

S ép rajongó szeretetem székely véreim iránt késztet arra, hogy Dávid Ferencz-Egyletünk e közgyűlésén is hangot adjak ama mély fájdalomnak, melyet minden magyar szívnek át kell éreznie, midőn a székely kivándorlásról hirt hall.

Tudom, hogy a kivándorlás láza — mint súlyos közgazdasági bajok szimptomája — az európai népek majdnem mindenikénél észlelhető. És vannak szociologusok, kik hajlandók a kivándorlás tüneteit úgy értelmezni: mint közeli csődjét ama közgazdasági politikának, mely a pénzügyi és kereskedelmi érdekeknek állott egyoldalú szolgálatában.

Kétségtelen, hogy eme közgazdasági politikával szemben egy újabb közgazdasági irány kezd feltűnedezni, mely mindinkább a földmivelő nép, a kisgazdák, a kisiparosok egzisztenciális érdekeit igyekszik felkarolni. Angliában például a parlament ép most foglalkozik oly törvényjavaslattal, mely a kisbirtokok szaporítását akarja előmozdítani állami támogatással.

Mondanom sem kell, hogy ezen új közgazdasági politikai iránynak az érvényesülése talán seholsem jogosultabb, mint éppen Magyarországon, mely első sorban földmivelő állam.

De míg ez az új közgazdasági irányzat teljesen kialakulna, az államoknak addig is foglalkozniok kell a kivándorlás kérdésével.

E kérdést legtöbb államban közgazdasági és társadalmi

problemának tekintik. De nekünk székely véreink kivándorlása több, mint egyszerű gazdasági kérdés! . . . Ez egy súlyos, vérző seb nemzetünk élő testén! Ez elsősorban is az erdélyi magyar-ság existenciájának kérdése. S minden honfi szívnek át kell éreznie amaz állítás igazságát: hogy ha a székelység elvész, vele veszett Erdély is, Magyarország hatalmas keleti védbástyája!

Hála Isten, hogy e nagy nemzeti veszedelmet felismerte már az egész magyar közvélemény is. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy úgy egyes társadalmi, mint összes kultur egyleteinket, valamint a különböző gazdasági szaktestületeinket épp oly élénken foglalkoztatja a székely kivándorlás kérdése, mint magát a törvényhozást, a kormányt és a hazai sajtót. — Ugyancsak e hóban foglalkozott igen behatóan a székelység ügyével a Székely Társaságok Szövetségének közgyűlése Szamosujvárt.

Midőn ily illetékes faktorok teszik tanácskozásuk tárgyává a szociális és nemzeti nagy kérdést, akkor valóban vakmerőség volna tőlem — alaposabb szakismeret nélkül — mélyebben belebocsátkoznom annak tárgyalásába. Ép azért e messze kiható, fontos kérdésnek csak egy kis részletét óhajtanám e közgyűlésünkön fölvetni és megbeszélésünk tárgyává tenni esetleg. Nem titkolom el, hogy szűk keretben, egyoldalú felekezeti szempontból teszem meg indítványomat, mert nekünk, unitáriusoknak, a hazafiságon kívül át kell éreznünk azt is, hogy: a székelység még mindig legerősebb fentartója és oszlopa Egyházunknak!

Azt a kérdést vetem fel tehát, mit tehetnénk társadalmi úton valamit, az unitárius székelység érdekében?

Azt hiszem, t. Közgyűlés, hogy éppen a Dávid Ferenc-Egyletek szervezetét használhatnók fel — minden nagyobb anyagi áldozatok nélkül — oly közvetítő faktorokul, melyek segítségével e hazában élő összes hitfelekezetibelieink érintkezésbe léphetnének székely hitrokonainkkal. Így mintegy szerves nagy családdá alakulva át, együttes erővel és buzgalommal karolhatnók fel a munkabíró szegényebb sorsu székelyek s főleg az ifjabb székely nemzedék ügyét.

A Dávid Ferenc-Egyletek a vidéken mind megannyi központok volnának, melyeknek tagjai felkutatnák kerületeikben a segélyezésre szorulókat, a munkát és állást kereső özvegyeket, árvákat, iparos ifjakat stb. s ezeknek pontos névsorát és lakóhelyét aztán a vidéki egyletek megküldenék a kolozsvári Anyaegylet elnökségének. A vidéki egyleteknek e munkában nagy segítségére lehetne a papság.

Az Anyaegylet elnöksége pedig a kapott adatokat felülvizsgálva átszolgáltatná aztán a Dávid Ferenc-Egyletek hivatalos organumának nyilvános közlés végett. S ezzel elérnők azt, hogy

hivatalos egyleti lapunkban állandó, rendes rovat vezetnénk a munkát és állást kereső szegény unitárius családok tagjairól.

A hirlapi közlemény útján minden jobb módu unitárius családnak alkalma nyílnék székely ifjakat, nőket és esetleg gazdasszonyokat, cseléd leányokat, kocsisokat, kertészeket stb. venni házukhoz. Hány unitárius család tenné ezt meg szivesen, főleg olyanok, kik elszórtan nemzetiségi vidékeken laknak.

Budapesti Egyletünk is szervezne kebelében egy oly bizottság félét, mely a fővárosba érkező székely ifjakat és leányokat tisztességes családoknál és iparosoknál elhelyezné s erkölcsileg felügyelne rájuk.

Elismerem t. Közgyűlés, hogy kicsinyes e terv a székelység közgazdasági nagy és súlyos bajaival szemben. De azért egy porszemecskével ez úton is hozzájárulhatnánk székely véreink helyzetének javításához s talán elérhetnők azt, hogy sok ifju székelyt mindkét nemből megmenthetnénk az Amerikába, de főleg a keleti államokba való kivándorlástól.

Ajánlom szerény indítványom figyelembe vételét!

S ezzel megköszönve a t. Közgyűlés szives figyelmét, — Isten áldását kérem egyletünkre és székely nemzetünkre! . . .

Pataky László a küküllői kör elnöke méltányolja a felolvasó hazafias és nemes tűztől lángoló szép beszédét s annak jegyzőkönyvben megörökítését indítványozza.

Hasonló értelemben nyilatkozik Ajtai János h.-almási lelkész és a vidéki papság nevében köszönetet mond az elragadó buzdításért.

Közgyűlés méltányló köszönettel és elismeréssel iktatja jegyzőkönyvébe Ürmössy Miklós budabesti D. F. E. elnök emlékezetes és programmszerű beszédét s meghatározza, hogy az abban foglalt indítvány értelmében a szétszórt unitárius ifjak és hivek gondozása érdekében fokozott buzgósággal fog eljárni s erre fölhívja a f. egyleteket is.

3. Az unitárius theologiai dalkör Iszlai Márton karnagy vezetése alatt két dalt énekel megnyerően és elismerésre méltóan.

4. Titkár felolvassa jelentését:

Titkári jelentés a D. F. E. XXIII-ik évi működéséről.

Ki szívet alkotál s bele érzelmeket
Szeretni lángolón hazát és nemzetet,
Kinek hatalma szab országokat, határt,
Oh népek Istene, adj egy reménységűgárt!

Nem a siralmak s nem is a reménytelenség érzelmei jut-tatják eszünkbe a költő fájdalmas szavait. Azért tesszük egy rövid, 10 hónapos év jelentése élére, mert ebben ki van fejezve

annak a pár száz s talán pár ezer embernek a munkaköre főbb tartozékaival, akik a Dávid Ferenc-Egyletben működnek.

Mert a Dávid Ferenc-Egylet a sziveket keresi, azokban az érzelmekre akar hatni. Mert a D. F. E. bízik a tiszta szív termékenyítő hatásában s egy percig sem hitte, hogy oly elromlott szivek volnának, amelyekre ne tudna hatni a szép szó és a szeretet. Nem vennők rossz néven, ha azt vetnék a szemünkre, hogy igen erősen bízunk az érzelemben s igen sok szót vesztegetünk a biztatásra, buzdításra. Azt is eltűrjük, hogy tulságosan jóhiszeműeknek tartsanak. Mi nem félünk, hogy az emberek meg ne érezzék a jóindulatot s a szeretet nemes szándékát. Minél több csalfaságról szólnak a napi hírek, annál erősebben hirdetjük, hogy a társadalmi életnek is, éppen mint a kereskedelmi, politikai és gazdasági haladásnak alapja a kölcsönös bizalom és a megbízhatóság. Mi nem térünk el attól a meggyőződéstől, hogy a jó erősebb a rossznál, az igaz ember a hamisnál.

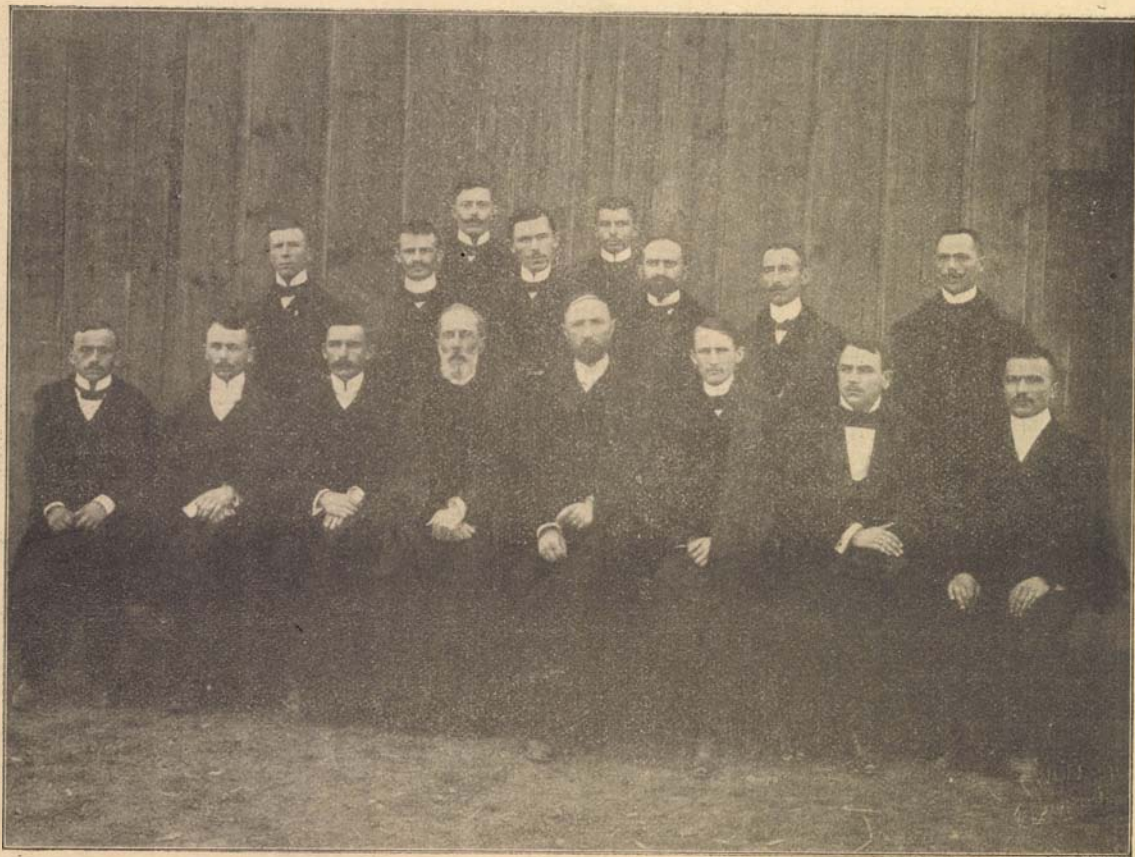
Mi azt hirdetjük, hogy van tökéletes igazság az Istennél és hogy ennek az igazságnak az élettársa, kivel együtt teremtenek minden jót: a szeretet. Mi nem vesztettük el a reménységet, melyet a népek Istenétől kaptunk s minden új idővel újult kedvvel visszük munkába minden kis erőnket.

Hogy az 1906—7. egyleti évben mire igyekeztünk, arról rövidesen beszámolunk. Azért lehet rövid e jelentés, mivel a Dávid Ferenc-Egylet választmányának, valamint a fiókegyleteknek és a tagoknak is minden mozzanatáról híven beszámol az »Unitárius Közlöny« minden hónapban.

Először is az *Unitárius Közlönyről*. Minden hónapban megjelent s most már a XX-ik évben van. Itt az ideje, hogy izmos, erős és önmagában bízó legyen. Hogy mennyire állja meg a helyét s hogy felel meg a várakozásnak, azt az egyleti tagok és az olvasók ítélik meg. Örömmel tapasztaljuk, hogy az új olvasók s tehát új egyleti tagok szünetlenül szaporodnak. A f. egyleti évi szaporulat 100-nál több.

Az *Unitárius Közlöny téli számaival* a mult évinél nagyobb sikert értünk el. 1200 példányban négyszer kiment, tehát 5000 kézen megfordult. Javarészeért meg is fizették a kívánt csekély összeget.

A »Nők Világa« mindenik páros hónapban kísérte előljáróját. Egy-két helyről azt hallottuk, hogy a »Nők Világa« melőzhető volna. Mi nem gondoljuk. Mi azt gondoljuk, hogy ez a lap is a jövő érdekében indult meg. Ha ma nincs olyan szereplése, mint társának, majd megnő. Mi úgy fogjuk föl, hogy az unitárius nők a vallás-erkölcsi élet terén mind nagyobb, meg nagyobb szerepet fognak vinni; azt is hisszük, hogy ez a kis

Gálfi A., Nagy D., Szén M., Kovács L., Kelemen S., Halmágyi J., Végh B., Kökössy M., Pap Gyula, dr. Pázsint M.
Kiss K., Ferencz József püsp., dr. Boros György dékán, Molnár K., Veress Gy., Kovács István.

lap buzgóságukat növeli s munkára serkenti. Tehát csak bízunk jó sorsában. Az Unitárius Közlöny téli számaiból kiadtuk a »Fiatalság barátja« rovatban a Rend- és Illemszabályokat. A gyermekek tanítóinak segítségére, a gyermekeknek hasznára lesz. Arra szántuk, hogy minden iskolás gyermek könnyen juthasson hozzá és könnyv nélkül tudja elmondani. Filléres olcsóság.

Felolvasásaink Kolozsvárt nagy közönség előtt jó hatással folytak.

Első helyen a D. F. E. ifjúsági körét említjük, mert ez túlsúfolt ház előtt folyt nov. 11-én. A színművészek közül Berki Lili énekkel, Horváth Paula szavalattal nagy vonzóerők voltak. Salamon Rózsi zongorája, dr. Cholnoky Jenő egyet. tanár, dr. Gál Kelemen igazgató, Kozma Ferenc egyl. alelnök felolvastak, Abrudbányai Ede, Bedő Gábor szavaltak. Két alkalomra is elég lett volna élvezetnek.

A választmány négy felolvasást rendezett. Megkezdettük Dávid Ferenc méltatását. Dr. Kiss Ernő főisk. tanár mint szó-nokkal foglalkozott híven, szeretettel. Kozma Ferenc alelnök gyönyörű megnyitóját élveztük. Dr. Barabás Ábel tanár a nagy magyar költő: Petőfi családi életét ismertette új adatok alapján. Szánthó Jolán nőképezdei tanárnő felolvasott a »Természet és Költészet« címen vonzóan, dr. Boros György a Messiásról, Pákey Mártha a jótékonyszívű Sharpe angol kisasszonyokról. Tarcsafalvi Albert »A vallás és az élet« vonatkozásairól lelkesen.

A Kolozsvári Dalkör, Zsigmond Ferenc tanár, a papnöven-dékek dalkara kedves és művészi énekekkel, Fűzi Aranka k. a. Györfi István, Rédiger Géza szavalatokkal kedveskedtek.

Estélyünk rendezéséhez az unitárius családokat ért sok gyász miatt aggódva kezdtünk, de elég jó sikerrel megoldottuk.

A *vándor könyvtár* érdekében még mindig buzgólkodunk. Felhívásban szólítottuk föl olvasóinkat, hogy gyarapítsák könyv-tárunkat vagy a községeknek küldjenek olvasmányt. Az Unitárius Közlönyt tanulóknak, szegényeknek félárban, katonáknak és oly szegényeknek, akik érette folyamodnak, ingyen ajánlottuk föl és küldöttük szét.

Titkárunk a vidéki egyletekkel személyesen érintkezett. Budapesten a D. F. E.-ben felolvasást tartott, Székelykeresztúrt a közgyűlésen beszédet, Segesvárt az unitárius hívek estélyén előadást.

Választmányi gyűléseinket koronként megtartottuk s most is gyakoroljuk, hogy a megjelenők a perselyalapa 20—20 fillért fizessenek. Elnökünk nagyszívű áldozatkészsége megható és tettebuzdító. Tagtársaink is járultak az alaphoz, amelyből két éven segélyeztünk egy torockói leányt, aki már jó sikerrel

végezte a képezdét. Egy budapesti szegény székely tanulót is segélyeztünk nagy szükségében. Hasonlót nagyon sok irányban tehetünk, ha filléreinket összeadjuk.

Rendkívüli veszteségeink voltak. A halál sokakat elragadott tagjaink közül. Benczédi Gergely alapító tag és lelkes barátunk váratlan halálát, Éjszaky Károly jeles író és többszöri felolvasónk, Sebess Pál budapesti tag, Földessy Sándorné és Nagy György kezdet óta lelkes és pontos tagjaink halálát mélyen fájlaljuk. Fájó részvétünk kísérvé.

A fiók-egyletek

működése figyelemreméltó élénkséggel folyt.

Az *udvarhelyi* erővel dolgozik a közgyűléseken és nagy sikerrel a községekben. Lelkészeink főleg a két Homoród mellett egymást kicserélve gyönyörű munkát végeznek. Meghatározták, hogy a közgyűlések emlékét ingyen kiosztandó lappal örökítik meg.

A *keresztúri* három csoportban dolgozik, ha nem is egyenlő, de számottevő sikerrel. A *ravai* és a *nyikómenti* körben számos összejövetelt tartottak, a *gagyvizementi* a jövőre biztat.

E két nagyobb kör igazi szép példát mutat arra, hogy a D. F. E. célját hogy kell megvalósítani. Ilyen felfogással s ily buzgó szellemmel el lehetne érni, hogy a D. F. E. egy év leforgása alatt mindenik községben működjék. Ha így akarjuk, így lesz. Akarjuk!

A *háromszéki* a novemberi közgyűlésével oly nagy sikert ért el, hogy a jövőben Köröspatak, Brassó és Ajta között egyik helység sem marad mozgalom nélkül, mert ott erő bőven van.

A *felsőfehéri* három községben 3 szép közgyűlést tartott. A rendes eljárás mellett irodalmi pályázattal is hatni igyekezett. »A valláserkölcsei élet terjesztésének eszközei« c. dolgozatával Kiss Aladár pályadíjat nyert.

A *marosi* körben tartottak egy közgyűlést jó sikerrel, melyen Fazakas Lajos elnök »Unitarismus és kereszténység«-ről tartott felolvasást. Az évközi összejövetelek és a tagdíjrendezés munkában van.

A *küküllői* körben sok sikerrel dolgoztak s jövőre még többet ígérnek.

Az a-tordai és abrudbányai körből nem jött jelentés.

A *budapesti Dávid Ferenc-Egylet* hat felolvasó-gyűléssel és egy estélylyel foglalkoztatta mindig nagy közönségét. Tisztelettel hajlunk meg az elnökség fáradhatlan és nagyszabású munkássága előtt s örvendünk, hogy újabb három évre is magára vállalta a nem könnyű tisztelet. Az egylet összes vagyona 2294 K 55 f.

Mózes Mihály f. e. elnök indítványára Közgyűlés a választmánynak és titkárnak köszönetet nyilvánít lankadatlan munkásságukért.

5. Pénztárnok, Gálfi Lőrinc előterjeszti jelentését:

Tisztelt Közgyűlés!

Egyletünk pénztári ügyeiről jelentésemet a következőkben van szerencsém megtenni:

Összes bevételünk volt 12198 K. 29 fillér, melyből 9699 K. 71 fill. a megelőző évről jött át s így a f. évi bevétel 2498 K. 58 fillért tesz, mely a megelőző év bevételénél 911 K. 04 fillérrel kevesebb. E jelentékeny különbség részben megmagyarázható azon körülményből, hogy egyleti évünk csak 10 hónap volt, de részben annak is tulajdonítható, hogy egyletünk tagjai a díjak befizetésében nem elég buzgók. Kiadásunk volt 2302 K. 51 fillér, mely a megelőző évinél 372 K. 56 fillérrel kevesebb. Bevételeink összege a kiadást 196 K. 07 fillérrel haladja meg.

Az egylet meglévő vagyona 9895 K. 78 fillér, mely összeg a múlt évi közgyűlés határozatából tőkésítettnek nevezett 10189 K. 73 fillérnél 293 K. 57 fillérrel kevesebb. Ezért választmányunk ajánlja, hogy tekintettel a kedvezőtlen körülményekre, ez évben csak 80 K. befizetett alapítói díj tőkésíttessék. E határozat végrehajtása után tőkésített alapjaink a következők lesznek:

1. Brassai-alap	400 K. — f.
2. Hajós János-alap	200 " — "
3. Nőkvilága "	2000 " — "
4. Persely-alap	1576 " 73 "
5. Házi alap	6093 " — "

Összesen.....10269 K. 73 f.

Bevételeink részletei a következők:

Rendes tagok díjai..	530— K.;	a megelőző évben	622— K.
Előfizetők díjai	247·20 " ;	"	303·60 "
Fiók egyletek díjai..	538 48 " ;	"	741·34 "
Nyomatványok	176·51 " ;	"	109·62 "
Kamatok	409·77 " ;	"	414·95 "
Ajándékok	216— " ;	"	676·88 "
Tombola	— " ;	"	169·50 "
Házi estély	100·62 " ;	"	111·05 "
Alapítói díjak	80— " ;	"	40— "
Budapesti DFE. díjai	200— " ;	"	200— "

Összesen .. 2498·58 K.; a megelőző évben 3409·62 K.

A kiadások részletei a következők:

Nyomdai költség....	1296·85 K.;	a megelőző évben	1521— K.
Postadíjak.....	417·20 " ;	" "	446·15 "
Kiadói munkák	131·80 " ;	" "	234·50 "
Képek díjai	15·56 " ;	" "	12·52 "
Ügykezelés	21·10 " ;	" "	44·82 "
Misszió	140— " ;	" "	204·08 "
Tiszteletdíjak	280— " ;	" "	212· "

Összesen .. 2302·51 K.; a megelőző évben 2675·07 K.

A fiókegyletek járulékaik külön a következők:

Udvarhelykőri f. e. . .	138.— K.;	a megelőző évben	136·80 K.
Aranyostordakőri f. e.	58·08 " ;	" "	101·28 "
Kereszturkőri f. e. . .	79·20 " ;	" "	87·60 "
Maroskőri f. e.	76·80 " ;	" "	58·80 "
Háromszékkőri f. e.	97·20 " ;	" "	19·20 "
Küküllőkőri f. e. . . .	21·60 " ;	" "	66— "
Felsőfehérekőri f. e. .	27·60 " ;	" "	48— "
Abrudbányai f. e. . .	40— " ;	" "	44·40 "

Összesen .. 538·48 K.; a megelőző évben 562·08 K.

Tisztelettel kérem, hogy a fennebbiek tudomásulvétele és jóváhagyása után engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni sziveskedjenek.

Gálfi Lőrinc.

A választmány jelenti, hogy Hadházy Sándor és Tarcsafalvi Albert választmányi tagok a pénztárnok számadását megvizsgálták és rendben találták.

Lőrinczi Dénes aranyostorda-kőri alelnök hivatkozik arra az aprólékos és sok fáradságot igényelő munkára, melylyel a D. F. E. pénztár kezelése jár s indítványozza, hogy pénztárnok elismerésben részesíttessék.

Közgyűlés pénztárnoknak pontos és gondos számadásáért meleg köszönetet szavaz.

6. Veress György nagyjait lelkész szaval. Szavalatát közgyűlés élvezettel hallgatja és köszönetét nyilvánítja.

7. Titkár jelenti, hogy a választmányból ezúttal kilépnek: dr. Boros Györgyné, Csifó S.-né, Heller R.-né, dr. Nyiredi Gézőné, Barabás Abel, Gyulay László, dr. Kőváry László, Székely Lajos.

A kilépők egyhangú szavazattal újból megválasztatnak a következő 3 évre.

8. A titkár előterjeszti, hogy a választmányban az Unitárius Közlöny téli számai helyett népies füzetek vagy néplap kiadása

jött szóba s a választmány a cél érdekében minden munkára kész volna, ha az érdekeltek részéről kellő támogatásban részesül. Fölhatalmazást kér a közgyűléstől, hogy az előkészületeket megtegye s ha a fiókegyletek megfelelő támogatást nyújtanak, még a jövő télen megkezdhesse.

A közgyűlés felhatalmazza a Választmányt, hogy a népies kiadványok ügyében belátása szerint s a kívánalmaknak legjobban megfelelően járjon el.

9. Elnök a tagoknak a megjelenést megköszönvén, a közgyűlést bezárja.

A csókfalvi unitárius zsinat emlékei.

Minden kedves emlékről beszámolni lehetetlen, mert sok volt, több, semhogy lapunkban elérne. Sok ember, mindenki el kellett volna hogy mondja emlékeit. Ha nem mondják el többen, az nem mult a szerkesztőn. Mi elvégezzük, ami ránk esik.

Szombat aug. 25-én. A gyülekezés napja. A kora reggeli órákban érkeztek a belső vidékiek, délben a kolozsváriak, egész nap folyamán a környék Marosvásárhelytől a Gagy vizéig. Az idő szép és meleg, az utak jók, a kedv derült. A közönség érdeklődése tetőfokra emelkedett, midőn a kolozsvári vonat érkezési ideje közelgett.

Dicsőszentmártonban. Küküllői esperes Gvidó Béla Dicsőszentmártonban vonta össze a sereget. A püspököt, Petrichevich Horváth Kálmán főgondnokot és a kolozsvári tanácsosokata kolozsvári üzletvezetőség külön kocsival látta el. Küküllőszögen Pataky Sándor főszolgabíró és Szathmáry Gyula számvevő fogadták s kísérték végig. Utközben s főképpen a Küküllőmentén oly sokan szállottak föl, hogy ez a kocsi korántsem volt elég nagy, a vonat is a rendesnél sokkal nagyobb. Dicsőszentmártonban hatalmas sereg tartotta föl a vonatot. Kivált a palástdíszben megjelent köri papság Iszlay László köri gondnok és Gvidó esperes vezetése alatt. Templomi hymnus dallama után az esperes szép ékesen csengő hangja szólalt meg (arcképét mult számunkban bemutattuk) lelkes üdvözlő beszéddel; a hívek nevében Durugy János székely gazda köszöntötte, utána Pál Zsuzsa az ifjú leányok nevében. Ekkor megindált a virághullás. Ferencz József püspök úr s báró P. Horváth Kálmán főgondnok úr szívből jövő szavakkal köszönték meg a lelkesült fogadást.

Csókfalván. A koszorus kocsí 1 óraker érkezett Csókfalvára, hol Csongvay Lajos köri gondnok (arcképét megelőző számunkban közöltük) ékesen üdvözölte a marosi kör nevében.

A püspöki és főgondnoki válasz után mint méhraj, nem, mint igazi zsinat zsongott, mozgott, hullámozott és éljenzett a nagy sereg. A kocsi hosszú vonala, a rendezők élénk útmutatása vezetett a diadal kapujához, hol Kelemen György helybeli lelkes és házigazda fogadott a buzgó, lelkes és boldog csókfalviak nevében. Hogyne lettek volna boldogok, midőn egyházuk előljárói, hitben testvéreik elfoglalták falujokat s házaikat. Hogyne nyitották volna ki első szobájukat, mikor ily nagy füstesség érte őket. Három napon át láttuk és élveztük azt a boldogságot boldogan és hálás köszönettel. Isten fizesse meg nektek, jó székely testvérek, hogy oly nagyon szeretettétek s oly szívből fogadtátok az Ur szolgálait s az egyház hivatalosait. Nem maradtak hátra a szives vendéglátásban a község és a szomszéd község más vallású lakói sem.

Első istentisztelet. A már jórészt együttlevő zsinati gyülekezet ebédhez ült, onnan templomba vonult az első imára, melyet Kelemen György lelkes tartott ihlettel és ihletve.

A Dávid Ferenc-Egylet közgyűlése. Mihelyt elhangzott az ima s az ének, a templom piacán helyet foglaltak báró P. Horváth Kálmán, a D. F. E. érdemdús elnöke, dr. Boros György titkár s a nagysereg női közönség élén Ferencz József püspökné aelnökné. Alig lehetett mozdulni, oly szűk volt a szép templom, mert oly nagy a közönség. A D. F. E. közgyűléséről külön számol be lapunk, de itt két képet a gyűlés köréből bemutatunk. Aelnöknénk, a szeretett és nagyrabecsült *püspökné asszony* egy nagy hölgykoszorú élén ott ült a templom piacán a szószék előtt és díszet és melegséget kölcsönzött gyűlésünknek. Bizonyosan örvendeni fognak mindazok, akik jelen voltak s akikhez lapunk eljut, ha emlékül őrizhetik a főtisztelendő asszony képét is.

Kelemen György

Felolvasónk, Ürmössy Miklós, ki az ő nemesen érező szívével és megindító nagyszerű beszédével elragadott egészen a

könnyekig, nem maradhat ki ebből az emlékfüzetből. Aki beszédét olvassa, megtanulja miért és hogy kell jó székelynek és jó hazafinak lenni.

Id. Daniel Gábor tisz. főgondnok. Szerencsésnek mondhatjuk kis egyházunkat, mert főhelyein mindig kiváló tehetségű, tiszta jellemű férfiak voltak, akik szívvel-lélekkel dolgoztak javára. Daniel Gáborról és őseiről sokat tudunk, de még nem mindent.

Ferencz Józsefné

Tudjuk, hogy a legnehezebb időszakban 1716-ban egyik legelső gondnokot, Daniel Ferencet s azóta már ötöt adott. Daniel Gábor a múlt évben félrevonult 31 évi főgondnoki szolgálat után. Talán egy nap sem mult el ebből a hosszú időből, hogy ne gondolt volna egyházára. Csupa jó akarat, csupa lelkes törekvés, csupa körültekintő aggodás volt főgondnoki pályája. Legutolsó lépése legszebben bizonyítja, mily önzetlen volt egész pályája. Minden marasztás ellenére is visszavonult, mert kora intette, hogy másnak adja át a munka terét. Egész életén át s az után is mindig egyháza tisztelete és szeretete fogja hinteni nevére az elismerés pálmaleveleit. Az ő levele, melyet a zsinathoz küldött, becses darabja lesz a zsinat jegyzőkönyvének.

Az egyházköri gondnokok: a főgondnokok és a püspök segítő társai. Ők maguk körül szemmel kísérik és lélekkel táplálják az egyházi életet. A kükküllői kör, amely részese volt e zsinat rendezésének, szerencsés, mert Iszlay László és Pataky László személyében olyan erős két vezetője van, akik a még mindig ifjú esperessel biztosítják a kör felvirágzását. E helyen bemutatjuk a két jeles férfi arcképét és rövid életrajzát.

A küküllőkör felügyelő gondnokai.

Iszlay László.

A küküllőkör 1894. évi rendes közgyűlésén Magyar-Sároson egyhangulag Iszlay Lászlót választotta felügyelő gondnokává. A választás nagyon szerencsés volt, mert Iszlay Lászlóban oly felügyelő gondnokot nyert az egyházkör, aki a kör minden ügyében nagy szakértelemmel vesz részt, amit igazol az is, hogy megválasztása óta a kör vizsgálatokon és köri gyűléseken mindig ott van. E tekintélyes gondnokunk életrajzi adatait a következőkben közöljük:

Született 1836-ban. Atyja Iszlay Lajos, volt dicsőszentmártoni ügyvéd és birtokos. Iskolába Székelykeresztúron járt, 4 gimnáziumot végzett, az 1848-ik évben iskolázása megszakított; azontúl csak magánúton tanult. 1855-ben katona lett a gyalogságnál, 1861-ben mint hadnagy kilépett a katonaságból s jelentkezett az akkori főispán, gr. Bethlen Farkasnál, hogy forradalom szervezése esetén a haza fegyveres védői között kíván szolgálni, s miután odáig nem jutott az ügy, a megyében telepedett meg s csekély birtokán gazdálko-

Daniel Gábor tisz. főgondnok

Iszlay László

felszólamlási bizottság elnöke, dicsőszentmártoni pénzügyigazgatóság területére.

Magyarsárosi politikai község és az ottani keblai tanácsunktagja s ez utóbbinak főgondnoka.

Ez a kitünő gazda, mint a családapa, s a vallásosságban előljáró valóban méltó arra a közszeretetre, általános becsülésre, mely minden oldalról körülveszi.

ifj. Pataky László.

A küüllői kör egy másik ékessége. Méltó utódja annak a Pataky családnak, melynek tagjai 100 éven át a küüllői kör vezetésében mint felügyelő gondnokok tevékeny, irányító szerepet vittek.

dott; ezalatt 1872-ig volt községi jegyző és tiszteletbeli vármegyei aljegyző. 1872-ben megnősült, elvette feleségül Zsigmond Klárát, kivel 4 gyermeke van, s szerencsés házasságot él. Egyik leánya, Iszlay Margit, a tehetséges festőművész.

1872-től Kisküküllővármegye virilis bizottsági tagja mostanig; a 80-as években volt választott cataszt. járásbecslő; a 90-es években kinevezett közgazdasági előadó, az állam, illetőleg a földmivelésügyi miniszter képviselőjében, a közgazgatási bizottságban.

Jelenleg vármegyei bizottsági virilis tag, a megyei alkotmánypárt egyik alelnöke, az unitárius egyházi főtanács tagja. A III. oszt. kereseti adó

ifj. Pataky László

A deésfalvi és szőkefalvi templomok a Patakyak tevékenységének, áldozatkészségének örök tanujelei. Nincs a küüllőkörben egyetlen egyházközség, hogy annak történeti lapjain a Patakyak munkájával ne találkoznánk. A családot mindig erős magyar érzület és mélyeséges egyházi szellem jellemezte.

Íj. Pataky László méltó utóda az ősöknek úgy a hazafiság, mint az egyházi élet szempontjából.

1895 óta a Dávid Ferenc-Egylet küüllőköri fiókjának elnöke s 1903. febr. havától kezdve a küüllőkör felügyelő gondnoka. Egyik állásában úgy, mint a másikban a munkából részt kér. A vármegye első birtokosai közé tartozik. A megyei és társadalmi ügyekben is tevékeny részt vesz. Számos bizottság tagja, a mi hivatalossága mellett tanuskodik. A legközelebbi választások alkalmával Kossuth-párti programmal egyhangulag választatott a dicsőszentmártoni választókerület képviselőjévé.

Családi élete szintén mintaszerű. Felesége Szilágyi Erzsébet. Boldog családi életüknek négy szép leány az ékessége.

Az alig 46 éves férfit munkaköre minden téren csak növekedhetik. S mi ehhez erőtt, Istentől áldást kérünk.

Gv. B.

A *vasárnapi istentiszteletre* meghatottan vonultunk. Szónoka Vári Albert székelyudvarhelyi lelkész, kiről megelőző számunkban már szóltunk. Arcképét azzal közöljük, hogy a szép és nagy közönség várakozásának fényesen megfelelt. Okos fő, nyugodt, méltóságteljes szónok, aki meggyőz s meg is hat. Inkább elmélkedő, hogysen érzelmet mozgató, amit a városi közönség hatásának lehet tulajdonítani.

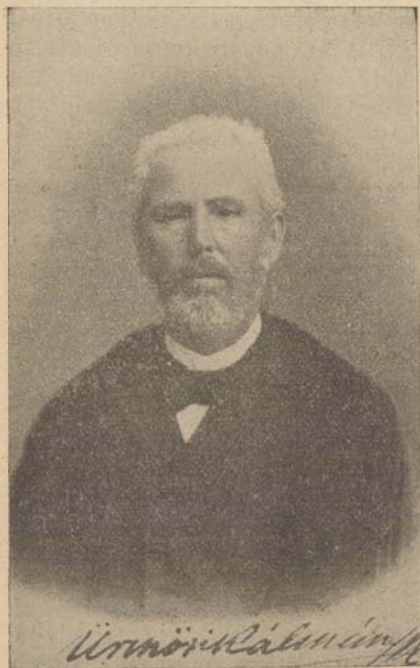
Ürmösi Kálmán az Unitárius Közlönynek egyik legrégebb dolgozó társa. 1902-ben bemutattuk most életrajzát. Most, miután a zsinaton az urasztalát ő terfette meg a lelki élet eledelével, olvasóink emlékébe visszaidézzük erőteljes bár már nem is ősz fejét. Szilárd, hátározott ma is, mint ifjabb korában. Szereti az evangélium igéit, de a természet mezején is szivesen mozog. Hogy a régebbi gárdának ma is ifjú tagja megmutatta e szolgálataival, mely után a papok serege és a közönség tömege igyekezett adni és venni a kenyeret és a bort. Egyházközsége, Szentgerice, egyik legrégebb és legerősebb oszlopa a marosi körnek, amit lelkipásztor a tolla im így fejt ki:

Vári Albert

Szentgerice.

A szentgericei unitárius egyházközség a korábban alakult egyházközségek egyike s eleitől fogva, jóltevői nagy számánál fogva, a kedvezőbb anyagi helyzettel bírók közé tartozott. Erdője, szántóföldei, kaszáló rétei nagyobbára az egyesek áldozatkészségének s buzgó kegyességének gyümölcsei, nem is szólva az úrvacsorai szerelvényekről, melyek ugyan elég gazdag gyűjteménynek mondhatók, egytől-egyig egyesek adományai.

Ürmösi Kálmán szentgericei lelkész

beremlékezet óta; tudomásom szerint a két egyház tagjai vagy lelkészei közt nincs surlódás, egyenetlenség nem fordult elő. Más vallásuak nincsenek a községben, csupán ha időnként ide téved egy-egy más nyájhoz tartozó. Nemzetiségre nézve is e község a Nyárádmentén a legtisztább, mert itt csak székelyek laknak s a kik voltak régen, 1848 előtt, beleolvadtak mindannyian a válásváltoztatás és összeházasodás útján a magyarságba.

Vagyonilag, mint már említém, ez egyházközség kedvező viszonyok között él. Tőkái évről-évre gyarapodnak s 1882. óta

Lélekszáma jelenleg 730 körüli, de a mely a folytonos kiköltözés s újbóli visszaszármasztás folytán évről-évre változó. De a népesedés fokozatos emelkedése egy idő óta mégis megszűnt, amennyiben mintegy tíz évvel ezelőtti időben az évi születések átlag felül voltak a negyvenen, most pedig még a harmincat sem érik el. Szomorú jele az időknak az is, hogy eddig e község lakosai a magyar birodalom határain kívül nem mentek kenyérkeresetre, de már ez év folytán innen is három akadott, ki messze túl a tengeren, a kivándorlók Eldorádójába ment a meggazdagodás céljának elérésére.

A községben a túlnyomó felekezet az unitárius; ennek mintegy fele számát az ev. ref. atyafiak teszik s a két felekezet tagjai egymással a legpéldásabb egyetértésben élnek em-

kepeváltsági alapot is hozott létre, illetve gyűjtött az egyházközség oly kedvező eredménnyel, hogy már 1898-ban megválthatta a papi képét s az énekvezér fizetését is. Az alaptőke jelenleg majdnem eléri a 25 ezer koronát.

Értelmiségre is Szentgerice község lakói azon a fokon állanak, amennyire földmiveléssel foglalkozó népünk emelkedhetik. Irni-olvasni nem tudó még öregeink között sem sok van. Szentgerice nevezetes volt arról, hogy mindig kiváló, érdemes tanítói s mi szintoly nevezetes, énekvezérei voltak s ezt a vallásos hajlamu, énekelni szerető népet annyira belevezették az énektudományba, hogy szükség esetén mindenik képes volna éneket vezetni. A nyári iskola fősúlyt ma is az énektanításra fektet és mondhatom kellő eredmény kíséri a fáradozást s buzgóbb és szebb éneklés nem igen hallható másutt sem. Ez nem a magunkéval való dicsekvés pedig, hanem a tény és valóság.

Lelkészei voltak: *Szentmártoni N. Mihály, Dálnoki István, Ujvárosi András, Kovács Márton*; valószínűleg Kolosi János, Szatmári János és Sata Mihály. Továbbá *Kozma Mihály, Kozma Gergely, Sipos Miklós, Farkas György*; jelen lelkésze alólirott.

Templomunk, tornyunk, papiházunk s ezek melléképületei jó karban vannak. A tanítói lak s ehhez tartozó épületek nem az egyházközség gondozása alatt állanak, mert 1896-ban az iskola államosíttatván, az akkor az állammal kötött szerződés alapján, a tanítói épületek és az állam által épített díszes állami iskola épületének fentartását az állam vállalta magára.

A viszonyok e szerint egyházközségünkre nézve mindenkiben, Istennek hála, elég kedvezők s nincs hőbb óhajításunk, minthogy az Isten továbbra is örökös gondviselését tartsa meg másokkal együtt felettünk is, hogy szent hivatásunkat folyton betölthessük!

Ürmösi Kálmán,
lelkész.

Istentisztelet a gyűléstermében és a szabad ég alatt is folyt ugyanakkor, amikor a templomban.

A *Berde-ebéd* délután két órakor volt a nagy sátorban, mintegy 400 férfi és nő résztvevővel, kitűnő hangulatban. Ezuttal a pohárköszöntőt lapunk szerkesztője mondotta.

A Berde pohár az önmegtágadás pohara.

A csókfalvi zsinaton pohárköszöntő, melyet a Berde ebéden modotta
dr. Boros György.

Hiszek a Golgothajárásban, vallom, hogy szenvedés nélkül senki sem idvezül! Hirdetem, hogy az unitárius vallás Názárete Torda, Golgothája Déva.

Nem osztom azt a modern szociális tant, hogy az ország népét egy közös granáriumból kellene ellátni, hogy minél kevesebb legyen a munka s minél több a kényelem!

Én az egyéni erő jogosultságának vagyok apostola! Én többre becslöm az anyai fájdalmat egy egész élet élvezeténél.

Én a feltört tenyér, a munkáskéz barátja vagyok. Meghajlok azon ifjú emléke előtt aki vasszorgalommal tanul, s a szegénység és szenvedés árán is kész elmenni a messzi keletre, hogy a magyarok őseit felkeresse, de sajnálom azt a honfitársamat, aki várja a szentgyörgynap-éjji kincskigyulást, s özvegygé teszi a nőt, kinek férje van, árvává a gyermeket, kinek atyja.

Én hiszek a lelki energia végtelenségében és sajnálom a gyávéát.

Eszményem Berde Mózsa, aki lemondott fele kenyéréről, hogy egész cipót adhasson a tanulni vágyók százainak; lemondott a családi élet örömeiről, hogy a mások gyermekét neveltesse; fakult, kopott ruhában járt, hogy a muzsáknak díszes palotát építhessen; fősvénynek mondatta magát, hogy minden évben egyszer egy zsinatot vendégelhessen meg.

Berde Mózsa a gyakorlati unitárius eszménye: *aki tanul* egész életében, hogy tanácsot adhasson másoknak; *szerény*, hogy mindenki becslését kiérdemelje; *becsületes*, hogy se a maga se övéi nevét folt ne érje; *bátor*, ha hitvallását védelmezni kell; *jó hazafi*, mert az a meggyőződése, hogy a haza minden előtt.

Legyünk olyan jó unitáriusok, amilyen Berde Mózsa volt, olyan önmegtágadók amilyenre ő példát adott! *E pohár az önmegtágadás, a lemondás pohara!* Éljen közöttünk a Berde Mózsa emléke, hódítson e hazában az ő jelleme és szelleme!

*

Kelemen Árpád kaáli lelkész, ez a nagyon szelid lelkű ifjú pap, aki nemrégén azzal lepte meg az unitárius közönséget, hogy Bedő Albert pályadíját egy szép beszéddel elnyerte, most is szépen és hatással szólott a nagy sokaságnak a gyűlésteremben.

Nagy Béla, a küküllői kör szorgalmas jegyzője tartotta az urvacsorai beszédet. Lelkes ifjú pap, aki szeret előljárni dolgával, mert ő hű sáfára a reábízottaknak. Az a közönség, amely a templomban nem talál helyet, kárpótlást nyert és csak azt sajnálta, hogy a püspökét nem hallhatta.

A *papszentelés* oly megható ünnepély, amely mindig zsúfolásig tölti a templomot. Most 15 ifjú papot híveik és szereteteik kísérték föl a templom közepébe, hol fogadalmat tévén, térdre borultak az égi atya előtt. Az esperesek, theol. tanárok és jegyzők kézzrátétellel áldják meg és avatják az Ur szolgái közé. A jelenet érdekes képét és a templomba vonulást bemutatjuk.

A csókfalvi zsinatot rendező és közreműködő ifjúság.

Az ifjú papokat a püspök úrral és a dékánnal egy csoportképbe besoroztuk a zsinat emlékei közé.

A zsinat sikerét nagy mértékben biztosították azok az ifjak, akik még a kezdete előtt lelkesen munkálkodtak s tartama alatt fáradságot nem ismerve, szolgáltak mindenkinek. Ők a jó kedv és a rend fentartói. Ki ne örvendene látni a mi kedves székely leányainkat és azokat a rendező ifjakat, akiknek utasításait ezek oly híven teljesítették.

Legyen kedves emléke e két lap a szép és nagy zsinatnak!

Haladhat előre a tudomány villámgyorsasággal! A lángész újabb és újabb felfedezései bámulatba ejthetik a világot! A rejtélyek millióit megfejthetik a jövő századok, de akkor is és örökre rejtve marad az ember előtt a nagy világegyetemnek millió meg millió titka, amit csak a Mindenható tudhat, s ebben a Mindenható, mindentudó Istenben hiszünk s valljuk, hogy „egy az Isten! s unitárius vallásunk hitével reméljük, — mit Kossuth Lajos mondott — hogy vallásunké a jövő! S hogy vallásunk az emberiség közkinccse lesz!

Csongvay Lajos.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

A csókfalvi zsinat emlékét igyekeztünk megörökíteni írásban és képekben a szept. és okt. számokban Felhívjuk rá olvasóink figyelmét. A lap végén fizetési lapról gondoskodtunk. Jelen szám 50 fillér, a szeptemberi is ugyanannyi. Kedves emlékül küldje el mindenki egy jó barátjának.

„**A főtanácsi bizottság**“ a zsinaton, de más főtanácsokon is oly sokszor említették, mint talán az E. K. Tanács. E bizottság a zsinatot megelőző napokon összegyűl és a zsinati munka anyagát átvizsgálja s észrevételeit külön jelentésekben, s végül egy összefoglaló jelentésben elmondja. Nem csak észrevételek, hanem indítványok is bővíben teremnek a buzgó bizottságban, annyira hogy a zsinati s a többi főtanácsoknak nem kis munkát s gyakran az E. K. Tanácsnak is sok időre terjedő foglalkozást nyújt, mert a bizottság szívesen hozzá szól minden dologhoz és jóakarattal jobbat szeretne tenni mindent, mint ahogy a jelentésekben találja. A buzgóság megnyilatkozása volt az az indítványa, hogy a bizottság s a bizottsági tagok a jóságokra

kiszállhassanak és ott észlelhessenek, szemlét tartsanak, a gazdasági bizottság hivatalos vizsgálataira kiszállhassanak. A zsinat ezt a kívánságot nem tartotta teljesíthetőnek miután az öt évre választott s állandóan működő gazdasági bizottság éppen erre a munkára van kiküldve. Igen sok s talán legtöbb észrevétele nemcsak, hogy visszhangra talált, hanem határozattá is emeltetett. Dicsérettel kell jelezni, hogy a biz. tagok javaslataik mellett lelkesen felszólaltak és azoknak érvényt szerezni igyekeztek. Talán fordult elé olykor olyan hang, vagy kifejezés — tulbuzgóságból — amely nem felel meg a bizottsági jelentés természetének, de mindenki csak méltányolta a lelkes buzgóságot. A bizottságba részt vettek ez alkalommal: dr. Ferenczi Géza elnök, Gálfi Lőrinc, Gvidó Béla, Hadházy Sándor, Lőrinczi Dénes, Lőrinczi István, Marosi Ferenc.

Az egyházi főtanács tagjaivá a zsinat megválasztotta: Barabás András törv. bírót, Imreh József fősolgabíró, József Lajos lelkészt.

Az E. K. Tanács új tagjai, kik a zsinaton megválasztottak: Csongvay Lajos, dr. Ferencz Ákos, Gál Jenő, Gálfi Lőrincz, Gombos Sámuel, Gyöngyössi Béla, Gvidó Béla, Józán Miklós, Szentiványi Miklós, Bedő Albert, Ballok Károly.

Sándor János igazgató és Gombos Sámuel tanár megváltak a kereszturi gimnáziumtól, mert nyugalomba vonultak. A megérdemelt nyugalomhoz jó egészséget és szeretetet kívánunk. A volt tanítványok és tanártársak szeretete környezze a két veterán tanárt s éreztesse állandóan, hogy velők vannak tisztelettel és hálával. Ezt ők megérdemlik, ez lesz méltó a hű tanítványokhoz.

Dr. Kőváry László. Éppen lapunk zártakor vettük a szomorú hirt, hogy dr. Kőváry László, a kiváló historikus, a M. Tud. Akadémia tagja, az unitárius kollegium felügyelő gondnoka elhunyt Kolozsvárt szept. 25-én élete 89-ik évében. Koporsója fölött Ferencz József püspök úr imát, Péterfi Dénes beszédet, a sírnál dr. Márki Sándor a M. Tud. Akadémia, a kolozsvári egyetem és az Erd. Irod. Társaság, dr. Gál Kelemen igazgató a kollegium nevében mondtak búcsúbeszédet.

Elhunytak. *Pethő* Mózesné, Pethő Mózes nyomati lelkész neje 60 éves korában házasságuk 41-ik évében. Elhunyt Nyomaton aug. 12-én. A régen szenvedő jó nőt nagy család gyászolja.

Boór Jenő iklandi lelkész édes anyja a szerető fiú mélységés bánatára elhunyt.

Özv. Szentiványi Károlyné, sz. Gálfalvi Mária elhunyt szept. 20-án élete 72-ik évében. Gálfalvi István haranglábi lelkész a néhaiban édes testvérét gyászolja.

Özv. Nagy Károlyné néhai férje emlékére a kolozsvári kollegium konviktusa részére 2000 K. alapítványt tett. Az alapítvány kamataiból oly középiskolai tanulók konviktusi költségei fedeztetnek, akik az orvosi pályára készülnek.

A székelykeresztúri unitárius gimnázium megnyitása. A székelykeresztúri unitárius gimnázium szept. 5-én délelőtt tartotta megnyitó ünnepélyét nagyszámú érdeklődő közönség jelenlétében. A templomban *Lőrinczi* István mondott tartalmas alkalmi imát s ezután az ifjúság

a közönséggel együtt lelkesen énekelte: „Isten áldd meg a magyart“. A templomból a gimnázium nagytermébe voaultak, ahol Pap Mózes a gimnázium unjonnan megválasztott derék igazgatója előbb az ifjúsághoz szólott. Kijelölte, hogy az élet nehéz útjain Isten, haza és egyházunk iránti szeretettel párosult kötelességtudás legyen legbiztosabb fegyverük. Majd a régi gárda két kiváló tagjának, *Sándor* János ny. igazgatónak és *Gombos* Sámuel ny. tanárnak érdemeit méltatta. Miután a régiektől elbúcsúzott, üdvözölte *Szentmártoni* Kálmán és *Fogarasi* Géza új tanárokat. Majd dr. *Jankovich* Pál felügyelő gondnok üdvözölte új állásában *Pap* Mózes igazgatót és a tanári kart. Dr. *Szolga* Ferenc pedig a tanári kar nevében szolt szép szavakban *Pap* Mózeshez. Végül az ifjúság *Beuedék* Mihály vezetésével élénkelte „Tebenned bízunk eleitől fogva“. A jelenlevők azzal a biztos reménnyel oszlottak szét, hogy nemsokára alkalmasabb és díszesebb épület fogadja kebelébe feltűnően megsokasodott ifjúságunkat.

A kereszturi iskola új igazgatója Pap Mózes tanár lett. A zsinati választást sokféle hang, sok vélemény előzte meg, de az unitárius egyetértés itt is szerencsésen érvényesült. A zsinati tagokat kedvesen lepte meg, hogy a két ellenfél egy lakásban lakik, együtt jár-kél, a választás előtt s azután is Ez erős bizonyíték és megnyugtató az iskola jövőjére, a melyért Pap Mózes bizonynyal egész lelkét és erejét munkába viszi, s a Szolga Ferenc és az ifju tanári kar segítő kezét maga mellett fogja érezni.

Dr. Tompa János, az unitárius főiskola orvosa az 1906. 7. tanévről terjedelmes kimerítő jelentést készített, melyet az egyházi főhatóság nagy elismeréssel fogadott, minthogy első ilyen jelentés. Dr. Tompának a fizetését 200 koronával javította.

Raffaj Károly oxfordi akademistát az E. K. Tanács a kolozsvári főgimnáziumhoz vallástanárnak alkalmazta az 1907—8. tanévre.

Angliában ez időszert két unitárius ifju tanul. A Channing House-nak nevezett felsőbb leányiskolába, Londonba, szept. elején vitte föl Boros Irént édes atyja, lapunk szerkesztője. Valamivel ké-

sőbb indult el Manchesterbe, az ottani theologiai akademiára Benczédi Pál papjelölt. Mindkettő sokat fog tanulni csak egy év alatt is, s sok irányban fogják erősíteni a magyar haza iránti angol rokonszenvet, amire bizony nagy szükségünk van. Az intézet egyik alapítója, Miss Emily Sharpe a főt. püspök úrhoz intézett levelében kedvesen nyilatkozik Pákei Mártha, Pünkösty Mariska volt növendékekről és Boros Irénről, aki már beletalálta magát az angol iskolai életbe.

Székelyek ébredése. Talán egyszer mégis csak lesz ünnep a világon! Talán egyszer mégis csak fölébred minden székely arra a nagy tudatra, hogy nekik ebben a hazában kell élni s meghalni. — Arra is, hogy itt meg lehet élni munkával, takarékosan és józanon. A józanság atyámfiai! Ez a boldogság, ez a gazdagság, ez az élet titka. Ha minden székely tudná, mit tesznek fiaik szerte e hazában, hogy megmentsek ezt a nemes fajt, ha tudnák mennyire fáj minden székely szívnak, ha látja hogy vérei züllenek, rongyosodnak, adósodnak és idegenbe vándorolnak, talán megdölnék nem is kétszer, hanem százszor mielőtt vándorbotot vennének kezükbe. Október 5-én és 6-án Aradon lesz nagy székely gyűlés éppen a székely gyermekek védelmére. Bedő Árpád egyik volt papunk lelkes fia, ez a lánglelkű székely vezető a nagyszerű mozgalmat, az aradi Székely Otthon körében. Legjobbjaik mennek segítségére. Barabás Béla orsz. képviselő, Sándor József Emke főtítká, dr. Sebess Dénes min. tanácsos, dr. Ferenczy Géza, dr. Nagy György orsz. képviselő, Balázs József ev. ref. lelkes, Szabó Zoltán ny. alezredez, Szabolcska Mihály költő, Székelyné Tóvölgyi Margit, Irsay József orsz. képviselő, Török Ferenc orsz. képviselő.

Mennyi tűz pattog szét s mennyi szép gondolat kel szárnyra! Vajha e tűz soha ki ne aludna, vajha a gondolatok hódítának szerte e hazában!

Zsákó István kir. táblai bíró nyugalomba vonult s bosszas, érdemes bírói működése jutalmául a kuriai bírói címmel tüntette ki király öfelsége. A még mindig teljes erőben levő férfiú kitüntetéséhez gratulálunk. Eddigi buzgóságát az egyház szolgálatában még nagyobb mértékben fogjuk érezni. Isten éltesse sokáig szép családjának, szeretett egyházának!

Unitárius tanítóöt keres Krassószörény megyében egy unitárius Krsalád egy III-ik s egy I-ső elemi osztályos kis leány mellé. Bővebb felvilágosítás kapható Gálfalvi István lelkes úrnál *Harangláb*, u. p. Dicsőszentmárton.

Tanév eleje lévén, a vallástanítók figyelmébe ajánljuk az I. és II. el. osztályok tanítóinak a Jó gyermekek könyvét, a mely egészen új módszer szerint és képek segitkéjével oktatja a vallás és erkölcs elemeire a kis gyermekeket. Szülők is könnyen használhatják. Az I. oszt. könyv ára 40 fill., II. oszt. 50 fill. Lepage könyvárusnál, Kolozsvárt.

A csókfalvi unitárius zsinatra egybegyűlt fiatalság szépen sikerült bált rendezett, a külön e célra épített fedett helyiségben. A bál fényét személyes megjelenésükkel is emelték: Mltsg Ferencz Józsefné, Ngs dr. Árkossy Gyuláné és Ngs Iszlai Lászlóné urasszonyok. A táncokat mindvégig fiatalos tűzzel lejtették a tánctól és vidám csevegéstől kipirult arcú párok. A négyeseket 120–150 pár járta. A fényes sikerű bálnak a késő reggeli órák vetettek véget.

Az „Unitárius Közlöny“ zsinati számai oly terjedelmesen és oly költségesen vannak kiállítva, hogy a Dávid Ferenc-Egyelet méltán elvárhatja, hogy a tisztelt olvasóknak mindenike valamely összeggel hozzájáruljon az Egyelet jövedelméhez.

